

Zgodnja DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi polji, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 40 kr., za četrt leta 1 gld. 30 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXVI.

V Ljubljani 27. rožnika 1873.

List 26.

Kopernik — Galilej — Cerkev.

(Konec.)

Poprimimo zopet zgodovinsko nit. Galilej je obljubil pokoren biti slovesnemu povelju l. 1616 — znana mu je bila tudi prepoved Kopernikove knjige, vsaj sam o tem piše o listu do Picchiena (sekretarja pri vojvodu Toskanskem), zraven izraža nado, da se bodo popravki kmalo objavili, ter se ponaša s svojim ravnanjem nasproti cerkvi, rekoč: „Jako sem se obnašal v tej zadevi, da bi se noben svetnik ne mogel z večjo spoštljivostjo in gorečnostjo cerkvi nasproti obnašati“. Določba od l. 1620 veljala je tudi zanj, ter je njemu in vsem prav v smislu vednosti same odkazala pot, po kateri naj hodijo, da ne zabredejo v učenjaški prevzetnosti, in vednosti ne znižujejo s tem, da bi terdili za dognano, kar ima mnogo nasprotkov v vsakdanji skušnjaji, na ktere je Urban VIII sam Galileju kazal. Ko bi se bil Galilej tega držal, lahko bi bil napredoval brez ktereга koli oviranja — pa on je ravnal drugač. Klancan je bil l. 1632 na odgovor v Rim. Pa zakaj?

Ne gledé na povelja in obljube je izdal svoj „dialog“ (dvočgovor), v katerem zopet terdi Kopernikov uk, ktereга ni očistil pogrškov, ampak jih je le sebi in svetu prikrival, zraven je pa še cenzorju zamolčal to prepoved, njemu l. 1616 dano.

S tem je prelomil 1) določbo od l. 1620, bil je 2) nepokoren poveljem in nezvest svoji obljubi, kar se je 3) lahko razlagalo kot zaničevanje cerkvene veljavnosti; in to se ni moglo prezirati, ker je ravno s tem Galilej tako sloveč zaradi znanja dal množici nevaren izgled lahkomišljenega vedenja in nespoštljivosti nasproti sv. pismu in cerkvi. To je bil vzrok njegove obtožbe, kar se lahko razvidi iz besedi papeža Urbana VIII, ktere nam je zapustil Niccolini, tadanji toskanski poročnik v Rimu. V svojih listih nam je Niccolini zapustil vso zgodbo tega slovečega preiskovanja, ktero se je končalo 22. junija 1633, ta dan se je Galileju obsodba brala in on se je moral s prisego odpovedati svojemu mnenju. Akoravno se mu je pri prvi obsodbi 1616 zagrozilo z ječo, vendar se ni zdaj terdo ravnalo z njim. Da se je zdaj moral s prisego odpovedati svojemu mnenju, to ni nič čudnega, ker prvič ni spolnil slovesno, a brez prisege dane obljube; odveč bi bilo pa omenjati, da pogojno je pa še zmiraj lahko svoje misli zagovarjal in čistil.

Kako se je pa po obsodbi z njim ravnalo, priča naj njegovo pismo konec leta 1633 do Renierija: „Pred petimi meseci so me izpustili iz Rima (bil je obsojen v ječo, a papež je obsodbo omehčil in mu dovolil prebi-

vati pri že omenjenem Niccoliniju na lepi vili), ko je v Florencu kuga razsajala. V ljubeznjivi blagodušnosti se mi je v zapor odkazalo domovanje najljubšega mi prijatelja, nadškofa Piccolominija; v njegovi prijazni družbi sem vžival toliko serčnega miru in serčne zadovoljnosti, da sem svoj uk zopet nadaljeval.... In ker je v 5 mesecih v mojem domovinskem mestu kuga ponehala, dovolilo se mi je v začetku decembra l. 1633 zamenjati ozko hišo s tako zaželeno prostostjo življenja na deželi. Zato sem se podal na vilo „bellosguardo“ in potem v Arcetri, kjer bivam sedaj, da blizu domovinskega svojega mesta vživam zdravega zraka“. — Tu je ostal Galilej do smerti l. 1642 (po drugih l. 1638).

Po tej natančni razpravi, posneti po izvirnih listinah, se lahko sodi, kaj velja sledeča terditev: „Galilej, ki je na Laškem od začetka 17. stoletja razširjal Kopernikov uk, je moral terpeti veliko grenkega preganjanja zavoljo tega uka. Tedanji papež ga je dal v ječo vreči in ga ni poprej oprostil, dokler ni prisiljeno prisegel, da se zemlja ne vrti“. Kaj ne, kako je to v napačno luč postavljeno! Kar naravnost zmota je pa sledeče, kar sem ravno tam bral, kakor poprešnji stavek (v Zori, šte. 10. v sestavku, Kopernik in sledi njegovega duha) in kar se prav pogosto nekako posmehljivo nam nasproti ponavlja: „Komaj pa je prisegel, pripoveduje zgodovina, je pa hitro izustil te besede: „e pure si muove“ (pa se vender le giblje zemlja). Te besede so še le konec 18. veka izmislili, kakor je dokazal matematik Heis v časopisu Gaa. l. 1870. (Tako Alzog, Kirchengesch. 9. Aufl. II. zvez. str. 321 v opombici).*

Da to ravnanje cerkveno nikakor ni oviralo zvezdoslovja, vidi se iz sledečih imen katoliških učenjakov svetečih se že v 17. veku, kakor Riccioli in Cassini, ki sta bila oba v Boloniji in drugi. Zvezdoznanstvo je verlo napredovalo, nazori so se čistili, veršile so se nove znanjbe, posebno ona o teži zraka: nasprotljeji opovirajoči terditev, da se zemlja suče, so se zgubljevali. L. 1822 s privoljenjem Pija VII so se v Rimu tiskale knjige, ktere učé te nauke po bolj splošnem mnenju novijih zvezdoslovcev. Te zadnje besede ločijo prav dobro nauk sedanjih zvezdoznancev od nauka Kopernikovega

*) Tudi v Danici je bila ta zabavljiva laž že več kot enkrat overžena in pojasnjena — pa zastonj. Zaverni jim njih „šavre“ petkrat, ti bojo petdesetkrat z njimi zopet pred vrata priropotali. Oni zajemajo iz kalnih virov, zato ne morejo natakati bistre vode. — Ako so se dogodili kaki pogrški ali prehitljeji od katoliške strani, od cerkvenih organov, jih nečejo izgovarjati z okolišinami takratnih časov, temuč prav na drobno precejajo vse te komarčke, ne vidijo pa pred seboj čokatih slonov posvetnih vlad, krivoverskih sekt in njih posameznih osebstev.

Vr.

in Galilejevega, kateri je bil namešan s tolikimi nasprotji. Noveje zvezdoslovje je odstranilo ta nasprotja, poterdilo prej le na pol resnične znajdbe in zato ne potrebuje več omejevanja. „Prepoved je dosegla svoj namen — kakor lepo pravijo hist. pol. listi —; ni bilo več treba svariti pred pomotami poprejšnje dobe, vednost je pa vendar neškodljivo storila, da se je samo dopolnila, doveršila in razčistila. Nasproti pa bi utegnili zdaj koristiti, učečo se mladež vabiti k branju ovih spisov, da se uči, koliko pomot je vednost prepletalo, predno je dospela na sedanjo visočino, in pa da vidi, kako potrebno je podvreči ponižno glasu cerkve in spodobno sumiti na svoje znanje ukljub najterjemu prepričanju marsikterih vednostnih podatkov“.

Tedaj tudi v zvezdoslovju prevladuje zgodovinska pot, vsakdo stoji na ramah prednikov; kar so predniki skusili, razsnovali, dokazovali, to se mora nadalje raziskovati, pomot očistiti, resnica zmiraj bolj odkrivati; ali kakor piše J. Pajk v Zori št. 5: „prav živo vidimo, kako je razvijanje znanosti podobno lestvici, po kateri človeštvo počasi, a vedno više in više leze; vzemi tej lestvici stalo in kline — preteklost učenja in premišljevanja, koja so sodržana v literaturi in umetnosti — in človeštvo bi se mučilo šče vedno z ubožnimi početki“. Te terditve so po vsem resnične, kdo bi jim ne priterdil. Le malo čuden je pa naslednji stavek: „Po strogeji znanstveni metodi, po bistrem in neutrudnem razmišljanju starih istin in spoznavši jih ôtlôst došel je Kopernik k svoji sistemi, došel k pravej istini“. Ko bi se prejšnji stavek obrnil ravno na Kopernika in njegovo sistemo, ne zaničevala bi se stare „istine“, ampak cenile bi se kot klin, če tudi najspodnji na lestvici, in Kopernikova sistema, bi se ravno preveč ne povzdigovala, ker, kakor smo videli, ni še „prava istina“, temuč pomešana še z velikimi natoroznanskimi nasprotljeji, ampak visoko bi se cenila kot višji, ter dalji klin na tej lestvici, kateri je omogočil priti na sedanjo visočino, počasi napredovaje od klina do klina, od znajdbe do znajdbe.

Če toraj h koncu kratko vse povzamemo, rekli bomo s hist. pol. listi tako-le: „Zvezdoznanstvo pred Kopernikom še ni bilo na istej stopinji, da bi se bil mogel popraviti časov pošte, kar je bilo živo potrebno, posebno pri popravi koledarja, s katero so se v Rimu pečali. — Kopernikova pomoč se je naprosila, on je došel do sistema po njem imenovanega, po katerem so se natančno osnovala tabele, potrebne za popravo.

Njegovo knjigo so v Rimu poznali, imenitni in učeni moške so jo hvalili. — Dogotovile so se pozneje tabele, popravi koledar 1. 1582. Sedemdeset lët po smerti Kopernikovi se je preiskovala njegova knjiga na povelje papeževo, povod k temu je dal Galilej s svojimi znajdbami. Pripoznalo se je, da obsega knjiga veliko koristnega za občinstvo, vendar se je dovolilo le, da se vertenje zemlje sme razlagati kot zvezdoznanska hipoteza, ker ne Kopernik, ne Galilej še nista poznala teže zraka. Sprejela sta gibanje zemlje skozi zrak, kar zaplete uk v neutajljive nasprotljeje, ktere je poznal že Ptolomej; — zaradi pomôt se je moral toraj nauk razglasiti kot napačen in sv. pismu nasproten. Galilej se je moral temu nauku s prisego odpovedati, ker ni maral za svarjenje in je prestopil povelje, tega nauka ne razkladati. — Po njegovi smerti se je še le prav spoznala in ovačevala teža zraka; zvezdoslovci so mogli uk o vsakdanjem in letnem gibanju zemlje očistiti od naravoslovnih, absurdnih nasprotljejev. To so storili, dodajali so zmiraj novejših dokazov, da se je v zvezdoznanstvu zmiraj bolj svetilo; misli o pričetku dovoljene le kot hipoteza so se jeli zmiraj bolj poprijemati; ker

se je vedno trdneje dokazovala in dokazala, odpravile so se zadnje čase popolnoma vse prepovedi“. A. J.

Dopisi

med rimskim in cesarsko-francoskim dvorom pod Napoleonom I. l. 1808.

Pod solncem ni nič novega. Kakor je delal prvi Napoleon s Pijem VII, tako dela Viktor Emanuel s Pijem IX. Napoleonu se je strašno izplačevalo na zadnje, Viktor Emanuelu se šiba namaka.

Ker se v zgodovini djanja in njih nasledki ponavljajo, toraj naslednji dopisi med Papeževim in Napoleonovim dvorom niso le samo mični, ampak tudi kaj podučljivi in dostikrat pretresljivo resnobni.

1. *Opomba kardinala državnega tajnika Panfili-a do francoskega opravnika Lefebvre-a.**

Francoski vojni poveljnik je te dni storil tolike nasilstva, da Njih svetost, če tudi v poterpežljivosti in vdanosti v božjo voljo niso opešali, vendar svoje pravične nejevolje zaradi tega ne smejo zakrivati. Nepravidoma je imenovani poveljnik poslal eno stražo v konjiško napravo, in je njeno više nadzorstvo vzel vitezu Altieri-u; drugo je zagnal na pošto in je zoper očitno zvestobo in vernost postavil nadzornika za pisma; papeževe vojake je s silo k francoskim pritaknil, nadpolkovnika Bracci-a je dal v terdnjavo in pozneje ga je pregnal iz Rima, ker je le-tá raji hotel zvest ostati svojemu vladarju, kakor pa da bi bil svoje poštenje s prisegolomstvom oskrnil, s čimur se je nadporočnik Trias v očéh vsih ogerdil, postavil je celo straže pri vsih tiskarnicah, da bi rimskemu vladarju in naj višjemu verskemu poglavarju umaknil tudi svobodo tiska.

En sam teh segljejev v tujo pravico je zadosten, da pojasnuje namen, ki je imenovan v noti 23. preteklega mesca o prihodu Francozov v Rim, češ, da bi to mesto očistili predtvezenih napolitanskih tolovajev. (Francozi sami so bili Rim odločili za prebivanje tistim poštenim Napolitancem, ki so se branili sodelati za sužnost svoje lastne domovine, in ki so jih Francozi „tolovaje“ imenovali. Po dvakrat na mesec so se morali skazati francoskemu ondodnemu poslanstvu, da si je bila policija svesta, da so res tam). Vsako teh posameznih djanj ima na čelu vžgan pečat, da je nar hujše zaničevanje in preklicano užaljenje veljave vidnega naj vikšega Cerkvinega poglavarja.

Francoska vojna pa pri teh prederznostih ni še ostala. Da mero napolni, se je prederznila štiri kardinala napasti, jih iz naročja Njih Svetosti iztergati, in z oroženim spremstvom kakor deželske hudodelnike v Neapel odpraviti.

Se li more silovitost in zloraba oblasti še dalje gnati? — Njih Svetost so vidili, da so se jim vladarske pravice odtergovale, da se je Njih veljava na mnogotere načine z nogami teptala, in da so Njih namestvalce psovale vojne, ki so se za prijatle naznanovale. Nikoli pa bi ne bili mislili, da jim bojo storile naj skrajniši krivico, ki jim bolj kakor vsaka druga Njih užaljeno glavo presunuje. Sv. Oče so kakor pobleвно jagnje tihi in vdano prenašali te žalostne dogodbe; le pri tej poslednji so bili tako močno pretreseni, da so podpisnemu naložili, to reč sprožiti, in pri Vas... čez to naj resnobniše se pritožiti, pa tudi povedati, da

*) Ko je bilo to pismo pisano, so bili Francozi že v Rimu.

s kolikor koli velikim studenjem Jih to sovražljivo po-
denjanje navdaja, in kolikor sramotivne za vso Evropo
so te nepričakovane in žalivne naredbe, k katerim je
francosko vojaštvo prestopilo, ker je napadlo celo kar-
dinalsko čast, ki je iztok Njih lastne veljave; vender sv.
Oče, edino na Boga zaupajoči in po svojih dolžnostih
in njim primernih načelih hočejo še mirno pričakovati,
doklej bode francosko vojaštvo Njih pohlevnost in po-
terpežljivost zlorabilo, in če težkim krivicami in od rim-
skega vladarja in poglavarja katoliške Cerkve nezaslu-
ženim zaničevanjem ne bo konca storilo?

To je trdno povelje, ki ga je kardinal državni
tajnik prejel od Njih Svetosti, in ki ga sveta dolžnost
veže, ga brez naj manjšega prideržka zveršiti itd.

Iz Kvirinala 2. sušca 1808.

O volitvah.

(Iz katol.-polit. društva.)

(Konec.)

Kar se tiče šolstva, nove brezverce to peče, ker
po katoliških načelih mora ves nauk, vsa mladostna
odgoja biti na verski podlagi, vse podučevanje katoli-
ške mladine v očitnih in nečitnih šolah vjemati se z
naukom svete vere. Peče jih, ker ne v veri neizvedeni
posvetni ljudje, ampak škofje bi nadzorovali in vodili
odgojevanje, da bi ne bilo kaj tacega v učenju in učilu,
kar podira vero, čednost in toraj mir, časno in večno
srečo. Če je tudi liberalcem to nasproti, kajti so na-
sprotniki sv. Cerkve, je pa gotovo, da vsi pravi kato-
liški Avstrijanci to želé in hočejo. Liberalce peče, ker
vsled katoliških načel bi tudi po srednjih šolah za ka-
toliško mladino morali biti profesorji katoličani zarés,
in učenje tako, da bi mladini postavlo keršanskega
življenja v serce vtiskalo. Izgovarjajo se, da bi kato-
liška odgoja svobodo uka ovirala! Kje neki je prava in
resnična svoboda, razun v katoliški Cerkvi in veri? So
mar divjaki svobodni, ki so brez npravne postave? So
svobodni tatovi, vojaški begovci, nečistniki in sploh,
kteri državne in cerkvene zapovedi brez vesti prestopa-
jo? So svobodni mar tisti, ki so zaverгли vero, in so
vpreženi v železne okove nejevere in pregréh? Poglejte
jim prav bistro v oči, in vidili boste, če sije iz njih
solnce zlate svobode, če ne merči veliko več iz njih
ogurek žalostne sužnosti? — Zato ne vém, kako se
upa tisti še katoličana imenovati, kateri naši mladini
katoliške odgoje ne privoši!

Po pravilih in programu pravne stranke, kakor
piše Weiss-Starkenfels, gre pravica do šole staršem,
Cerkvi in državi, vsakim v svojem okrožji. Starši imajo
po natornem pravu neutajljivo pravico do šole, potem
pa Cerkev v prvi versti na odrejo (odgojo), v drugi
versti na nauk, — država pa v prvi versti na nauk
v svetnih tvarinah, in v drugi versti na odrejo. (Bolj
natanko gl. „Kl. pol. Katech. der öst. Rechtsp.“ stran
60—66).

Iz tega slehern lahko previdi, koliko ima v sebi
resnice, kar so nekteri govorili v celjskem shodu, da
avstrijsanska pravna stranka hoče odpraviti, kar je do-
brega v sedaj veljavnih šolskih postavah, da bi šola
zopet morala priti pod izločljivo oblast duhovnov, in
da pravni program zagovarja načela, katerih noben na-
rod sprejeti ne more, ki si želi omike in svobode! —
Ko bi Cerkev ne le tih, ampak tudi vse pravice pridobi-
bila, kar jih gre nji v šolskih rečéh, bi država zato ne
bila nič slaběji, ampak bolji in trdneji kakor je tako,

ker bila bi na trdni podlagi, in ker bi ves čas le v to
obračala, kar je strogo njena zadeva in njena reč. Na-
rode odrejati ima Cerkev, ta naloga ji je od Boga od-
ločena; država ima skrbeti za časne potrebe podlož-
nikov in v odgojo toliko segati, kolikor je treba za
njene koristi in pa da podpira Cerkev v njenem veli-
kem in težkem delu. Ako se dosledno gre dalje po poti
novošegnih liberalcev in onipotentnega deržavstva, ali
ne bi vlade poslednjič tudi še léč in altarjev morale v
posest vzeti? Znano je pa, da še nikoli ni bilo dobro
ne za deržavo in ne za podložne, kadar so se deržav-
niki v talarje oblekli in pred altar sili.

Ker se pa „narodovci“ toliko bojé, da bi utegnili
šola zopet priti celoma v duhovsko oblast, moram še
to pojasniti, da šola tudi poprej nikoli ni bila pod iz-
ključivno Cerkvino oblastjo, kakor se „mladim“ (?)
terditi poljubi; pač pa je bila ob času „absolutizma“
in „jozefinizma“ posiloma skoraj izločljivo pod derža-
vino oblastjo. Ta „nenormalnost“ je tišala cesarja Fran-
čiška I še zadnje trenutke njegovega življenja, kakor
so pripovedovali, in je toraj priporočal še na smertni
postelji, da naj se deržavine in Cerkvine pravice ob-
mejijo in določijo, kar se je bilo dogodilo s „konkor-
datom“.

Bile so šole od časa Marije Terezije (1770) pa do
konkordata (1855) skor čisto v deržavini oblasti; pa
kaj so storile za domorodstvo, za napredek, to je sploh
znano. Od mavtarja Kaunitza in drugih izdelana šolska
postava prišteva šole „med zgolj deržavne zadeve“, in
pozneja „politiška šolska vredba za nemške šole“
(1805) ni bila bolji. Polnooblastno in samovoljno je
„k. k. Studien-Hofkommission“ vodil vse šolstvo; koli-
kor so se duhovni vdeleževali, so delati morali v me-
jah, ki jih je vlada začertala. Tako stanje Cerkvi njeni
sovražniki tudi zdaj želijo, — tako „svobodo“ privošijo
nji, ki je odgojiteljica narodov od Kristusa postavljena!
— Ako se je pa vender kaj boljšega za vero in narod-
nost prikazovalo sem ter tje v šolah tudi v tistih časih,
ni to od družega izhajalo, razun skor vse od katoliških
duhovnov, ki so z velikim trudom in hudimi boritvami
mogli kaj opraviti. (Glej bolj obširno v „Slov. Gosp.“
5. rožn.)

Po oklicanem konkordatu pa, kar gotovo marsi-
kteri pričujočih gospodov še dobro pomnijo, se je pri-
kazovalo in veselo razcvetalo versko in narodovno živ-
ljenje — po ljudskih šolah, pa tudi po srednjih. Dobro
je znano, kako se je napolnovala ob tistem času n. pr.
ljubljska gimnazija. Kadar koli sem bil o tistem času
pri kakem spraševanju, me je ginila polna šola veselih
otrók in lepi napredek v verskem uku, v čednem ob-
našanji in iskrici domoljubnosti, ki so se utrinjale ve-
selo-upno, pa ne divjaško z zaničevanjem vere, kakor
se zdaj hoče pri nekterih.

Kako je sedaj s šolami, tega ne bom popisoval,
ker nam vsak dan časniki naznanujejo. In če pogle-
damo na Laško, kjer je liberalizem že precej stopinj
naprej, pač to kaže, da ne bo kmali bolje.

Kakor je tedaj pri stranki s polovičarskim pro-
gramom vse polovičarsko, tako tudi v oziru na šolstvo.
V svojem političnem lističu „Volitve v deržavni zbor
št. I“ n. pr. pravijo: „Le tak človek kaj veljá, ki kaj
zná“. — Ta pregovor je ravno tako puhel in enostransk,
kakor njih program sam. Borzo-bankovski sleparji na
Dunaju so gotovo ljudje, ki „kaj znajo“ — vsi so šo-
lani možje. In res — so ljudi za tisoče milijonov „znali“
opehariti; tedaj „le oni kaj veljajo?“ Da nimamo nič
zoper vedo in znanje, ampak ravno nasproti, da smo vai
za to vneti, to se také vé; sej Cerkev je bila vselej in

je prva gojiteljica ved in umetnij*); vendar pa nam je stari slovenski pregovor: „Poštenje velja!“ zanesljivše vodilo, kakor ravno omenjeni „mladi“ rek. — Svoj polovičarski program so še le pred nekaterimi meseci razglasili, pa pravijo, da tisti so od njega odpadli, kateri se derže svojega starega programa, in pa da tisti razpor delajo, da so motivi in sejavci prepira, kateri so za program pravne stranke! Celo tolike zmešnjave naj bi vendar ne pisali.

Vsak vé, da razpor so naredili sami, ko so odstopili od glasila našega: za vero, dom, cesarja, in so si nekaj novega skovali, so „vstvarili“ nekako truplo brez duše. In če še kaj manjka tej bizjačnosti, je zapopadeno v njih naj novjšem naznanilu: „Temu programu so vsi Slovenci pristopili!“ — Kdo so tisti „vsi Slovenci?“ Kdaj so „vsi Slovenci“ k „brezverskemu programu“ pristopili? So mar „Slovenci“ le samo še tisti, kateri so vero iz programa izbrisali?...

Bati se je, da mož, kateri vere v programu nima, je tudi v sercu nima, in bi jo tudi kot poslanec slabo zagovarjal, ako bi celo z brezverci zoper svoj narod ne potegnil. Toraj tudi iz te stranke poslanca v državni zbor ni želeli, kakor iz vstavovercev ne. Zakaj žuga se, da cerkveni sovražniki bojo še dalje prusake posnemali, posnemali Lahe ter nasvetovali zopet novih postav zoper sv. Cerkev, in če ne bo značajnih katoličanov v zboru, utegnejo „konfesijonslozarji“ veliko zmešnjavo napraviti v Avstriji s svojim brezverstvom, veliko krivico katoličanom. —

Ker je potrebno, da se sleherni izobražuje in orožuje za sedanje razmere in politiško-pravno ter katoliško prizadevanje pri volitvah, zato naj omenim še nekaterih spisov in knjižic, ki je za sedanjí trenutek prav dobro jih preštudirati. In to so zraven naših konservativnih časnikov pred drugim: Celovski brošurici: „Wegweiser“ in mali „polit. katekizem za Slovence, in „polit. Katekismus der oesterr. Rechtspartei“ od Vikt. Weiss-Starkenfels-a. (Memo gredé, naj pristavim, da po mojem kusu ni, da se častitljivo ime „katekizem“ rabi za politiške reči; pa kar je, to-ti je.)

K sklepu brez kacega posebnega predloga pripočim, da sleherni izmed nas naj toliko bolj pridno dela za razširjanje narodno-katoliških misel, kolikor večí je nevarnost od več strani za našo ljubo Avstrijo, kakor tudi za našo slovensko katoliško domovino, katero živi mili Bog! —

Po nasvetu g. Kluna je obilno zbrani shod priterdil, da se zлага z avstrijsko narodno-pravno stranko.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Preganjanje oo. jezuitov. Te dni je deželna vlada častitim očetom jezuitom njih bivanje v Repnjah prepovedala, češ, da niso postavno vstanovljeni in sklicuje se na to, da pri tem pregnanji „tehtno določuje to, ker njih djanje v deželi ima v visoki meri občno škodljive posledke za očitni blagor, zlasti v zdravstvenih in ljudsko gospodarstvenih ozirih“. Kar se tiče postavnosti njih bivanja na Kranjskem, naj omenim ob kratkem, da so v Repnjah le bolj kakor gosti brez lastne hiše, ker posestnica J. jim je stanovanje in cerkev vravnala, pa ne v lastnino dala, in tako

ložej obhajajo ljudske misijone po deželi, katerih ljudstvo želi, katerih je potrebno, in tudi je očetom povsod in vselej posebno hvaležno zanje, bodi si po mestih ali po deželi. Knez in škof in pa jezuitovski prednik sta to takratnemu deželnemu predsedniku Konradu pl. Eibisfeldu naznanila, kateri je dal ustmeno privoljenje, in jezuiti so postavno vstanovljeni, če tudi ne s pismenim, pa vendar z ustmenim privoljenjem: Njih preč. milost. gospod škof in gospod jezuitovski prednik lahko svoje poštenje zastavita, da je temu tako, in če je kaki formalni pogrešek v tem, ima deželni predsednik Konrad odgovornost; ne pa oo. jezuiti, da bi jih zato preganjali. —

Vse se čudi in stermí nad tem ukazom, o katerem se živi duši še sanjalo ni. Tedaj v gospodarskem in zdravstvenem oziru so oo. jezuiti deželi škodljivi? Če je to res, morajo ljudje okoli Repenj in po tistih krajih, kjer so jezuiti misijone imeli, to reč nar bolj vediti. Pritožbe, kolikor je očitno znano, še ni bilo od ljudstva od nikoder nobene slišati. Rogovili in ropotal je sicer „Tagblatt“, toda njegova beseda je v tej reči toliko, kakor nič; zakaj znano je, da je on od svojega začetka vse skozi sovražljiv Cerkvi in katoliškemu duhovstvu, zlasti pa mnihom, in še nar bolj jezuitom, — in enako znano je, da je bilo malo ne vse v „Danici“ in po družih listih overženo in pojasnjeno, kar je Tagbl. lagal in po svoji navadi pretiraval v oziru na ljudske misijone.

Recimo pa, ko bi bila tudi ktera očitanih reči po nesreči se pripetila; ali je pripušeno zato red preganjati? Bojo mar zdaj n. pr. vse jude in „borzijance“ z Dunaja pregnali, ker imajo borzovske sleparije tako strahovito „škodljive posledke za zdravje in premoženje“ avstrijskih narodov? — Eden naj poštenjših ljubljanskih meščanov, ko je slišal omenjeni ukaz deželne vlade, je rekel nekako to-le: „Jezuite preganjajo iz dežele kakor škodljive; judje pa se zmiraj bolj naseljujejo!“ —

Vi imate serce za „zdravje in premoženje našega naroda“. Dobro, lepo je to. Hočemo Vam pokazati vse splošno bolečo rano, ki jo je treba zdraviti. Vzdignite se nad žganjarstvo! Tukaj se godi na obé rečeni strani in na več drugih strahovita škoda. Ozrite se po žganjarjih, po potih in kotih, po hišah, in glejte strašne posledke te kuge, ki ljudem možgane v glavi in mozeg v kostéh ujéda in žuga nekatere kraje čisto ugonobiti, kakor duhovni pastirji tožijo. Štejte pretepe, pobijanja, morije, hišne prepire, strahovite pohujšanja in nesreče, ki se vsled žganjarstva godé v deržinah; — to storite, pa zatirajte žganjarstvo, in vseljudstvo, vsa dežela Vam bo hvaležna; jezuite pa pri miru pustite! Duhovstvo sploh in oo. jezuiti v misijonih se vojskujejo — gotovo ne brez sadú — z duhovnim orožjem zoper to in druge pregrehe (kam pač bi bilo že zabredlo ljudstvo, ako bi se ne?!); pritisnite še Vi z orožjem svoje deželske veljavnosti, in gotovo bode sad obilen. Pa to bodi le vmés rečeno; obrnimo se zopet k zadevi sami.

Oo. jezuiti imajo 4 tedne časa opravičevati se in pri ministerstvu se pritožiti zoper to pregnanjanje. Zato bi bil tudi zdaj čas, da bi občine same, koder so bili misijoni, spričevanje dale in odkrito povedale, če so bile res z misijonom poškodovane na zdravji, ali pa na premoženji, če so morebiti bile prisiljene k misijonom hoditi, če je bila zamuda pri delu občutljiva, če so bili ljudje primorani oo. jezuitom kake davke, kako plačilo dajati itd.? Mi katoliški Slovenci nikakor nismo dolžni verjeti, da bi se o času svobode tako tehtna zadeva, kakor je pregnanjanje reda iz dežele, smela kar pod roko doveršiti, — toliko manj, ker so očetje jezuiti vsi do zadnjega domači slovenski — in skor vsi „Kranjske

*) Brez cerkvenih poslopij, slik, altarjev, itd. se umetnost skoraj še kje skazovati nima. Kaj grejo pop tuiki, umetniki naj bolj ogledovat, ki v mestu pridejo? Kjer v cerkvah ni nič viditi, je tudi drugod malo, ali pa nič ne.

dežele sinovi". Kam tedaj jih hoče vlada pregnati? Mar pod Turka? Vemo, da imajo tam jezuiti svobodo in svoje kolegije, sinovi emirov in šejhov k njim hodijo v šole; čudno pa bi bilo, ako bi se morali mi od Turka „tolerancije“ učiti, ali pa Bismarkovo preganjanje katoliške Cerkve v njenih redovih posnemati! Ne le po Avstriji, po Evropi, tudi po vsi veliki Ameriki imajo oo. jezuiti misijone; kake 4 ameriške liste imam, in ne v teh in ne drugod nisem slišal, da so ondodni misijoni škodljivi prebivalcem na zdravju, v premoženju, ali v čemur si bodi. Ameriška država pusti cerkvene organe v miru delati in narode olikovati, vlada se derži svojega posla in počuti se zraven tega tako dobro, da vsake kvatre na milijone državnih dolgov plača, v tem ko imajo po Evropi vlade vedno s cerkvenimi rečmi opraviti, cerkvene postave kujejo, redove preganjajo, cerkveno premoženje grabijo itd., zraven tega pa vsake kvatre njih dolgovi na milijone naraščajo.

So mar samo jezuiti na Pruskem in na Kranjskem tako škodljivi? Ali so zato zmiraj več davki, ker so jezuiti prišli v deželo? Če so res nasledki njih tukajšnega prebivanja tako silno škodljivi, dopovejte, skazite to, zlasti ker je rečeno, da se je to natančno pozvedilo in do čistega prepričalo, — skazite, da se ljudstvo vmiri, ter ne bode mislilo, da se samovoljno dela. Slišali smo ravnokar, da ljudje pravijo: „Zdaj so nam vzeli té (jezuite), potlej bojo pa fajmoštre in kaplane!“ Več nam došlih pšic pa kaže, kaj previdni olikani o tem mislijo, n. pr.: XtVs. alt: Me perseCVtI sVnt: Vos qVoqVe IesVltas CarnoLlae DIVI perseqVentVr Le-Ves. — V tem pomenu je po resnici tudi „Vaterland“ omenil, da zdaj je bil tudi v državno-politiškem oziru nar manj čas za tako prepoved, ko bi moralo vladi na tem ležeče biti, da si serca pridobi; zgodilo se bode pa ravno nasprotno, ker ljudstvo in duhovstvo po vsi deželi jezuite močno ljubi in spoštuje; zdaj pa bode vstala velika nejevolja in žalost, ako prepoved ostane.

Upati je toraj, da bode tudi deželna vlada prenačlenje te prepovedi spoznala, in da ministerstvo bo omenjeno prepovedi overglo in oo. jezuitom privolilo nadalje stanovati v Repnjah.

Da se pa iznajdeni lahko prepričajo, če smo reč tako razložili, kakor je, naj nasledva v slovenskem jeziku tudi dopis, ki je o tej reči prišel od c. k. vlade do visokočast. škofijstva. Ta le je:

„S tukajšnjim pisanjem od 10. sušca t. l. št. 425 je bilo oziroma na vprašanje o pravnem obstoju jezuitske naselbe v Repnjah v. č. knezo-škofijskemu ordinarijatu razodeto, da za razsodbo, če je dopušteno redno skupno življenje več udov Jezusove družbe v Repnjah, morajo za ravnilo služiti določila ministerskega ukaza od 13. rožnika 1858 D. z. št. 95. in ako bi v. č. kn. škofijstvo želelo, da naselba dalje ostane, da je k temu potrebno vladino privoljenje primeroma navedenega ministerskega ukaza.

Z vlogo 17. sušca t. l. št. 280 je toraj v. č. kn. škofijstvo prosilo, da naj se vstanitev 4 duhovnov Jezusove družbe z enim služabnim bratom v dovolilno znanje sprejme.

Kakor je bilo prej omenjeno in kakor se dalje iz dopisa v. č. kn. škofijstva od 7. grud. 1872 št. 1469 in drugotnih v tej reči storjenih pozvedbah skazuje, ima ta vstanovitev vse znamenja in značaj organiziranega skupnega življenja, za kar je potrebno vladino privoljenje, in toraj ta prošnja namerja pač le na dosego tega privoljenja.

Kar se tiče djanja imenovane naselbe na Kranjskem, in to pri cenjenju in razsojevanju te zadeve najprej določuje, so v tej reči storjene natančne in obširne pozve-

dovanja popolnoma dopričale in skazale, da taisto (njih djanje) v naj važnijih okoliščinah očitnega blagra, zlasti kar zadeva zdravstvene in gospodarske koristi, ima v visoki meri občno-škodljive posledke.

V oziru na to za dobro spoznam odreči potrebno vladno privoljenje na prošnjo za daljni obstoj večkrat omenjene naselbe več udov Jezusove družbe v Repnjah, to je 4 očetov in 2 bratov laikov; in to naselbo, ker nima postavnosti za svoj obstoj, izrečem za razrešeno; odpertu pa ostane pritožiti se do vis. c. k. ministerstva za bogočastje in nauke, ako se zgodi v obroku 4 tednov“.

— Šolska mladina in god sv. Alojzija. God šolskega pomočnika sv. Alojzija je ljubljanska mladina obhajala tako, kakor so jo vodili njeni vodniki. — Latinski šolci so imeli v predvečer litanije z blagoslovoma v uršulinski cerkvi; drugi dan pa slovesnost s sv. mašo in s ogovorom, v katerem so p. n. gospod stoljni prošt J. Zl. Pogačar mladenčemu živo pojasnovali in v zgledih kazali, kako sv. Cerkev ima tudi mlade junake in častitljive vojskovalce za sv. vero, pa kako imenitno in potrebno je to vojskovanje dandanašnji itd. Nekoliko mladenčev je o tej priliki opravilo prvo sv. Obhajilo. S popoldansko pobožnostjo so sklenili praznik. — V št. jakopski cerkvi ste imeli obe mestni šoli sv. mašo in blizu sto malih učencev je prejelo prvo sv. Obhajilo. Vodil jih je č. gosp. Franc Boštjančič, in obnašanje je bilo vse hvale vredno.

Svojo posebno gorečnost je precejšno številce s tim skazalo, da so čisto radovoljno prihajali zapovisovat se v bratovščino ss. Cirila in Metoda ter so ob enem tudi lahko popolnoma odpustkov se lahko vdeležili.

Na čisto poseben način so praznovali svojega patrona ljubljanski realci, kajti niso imeli: ne šole in ne maše! „Brafo,“ gospodje! Naj bi pač minister Stremajer vidil, kako Vi s „praznim“ praznovanjem znate skrbeti za: „religiös-sittliche Erziehung“ uboge mladine! —

— Zastran cerkve sv. Jožefa in Kalvarije je undan pomnoženi odbor sprejel nasvet: naj se posamezni odborniki z osebno prošnjo obernejo do svojih prijatlov, da toliko dobimo, da se hitro zemljiše plača (1500 gl.) ter se potlej na prostor kaj pripravljati začenja. — „Danica“ ima za celi temni svet prijatlov, da ni mogoče vsakemu prošnje napisati; toraj naj bo tukaj do vsih skupaj prošnja ponovljena. — Do prihodnjic se zanašamo na spis, ki bode pojasnil, kaj se je dozdej v tej reči storilo in česa je želeti. Naj bo ta zadeva priporočena velikemu pomočniku velojne sv. Cerkve, kteremu na čast se ima svetišče zidati.

— Izreka madjarskih beséd. Madjarske iména se sedanji čas tako pogosto nahajajo po časnikih, da je vsakemu le malo izobraženemu res potreba vediti, kako se izgovarjajo nekatere posamezne ali sostavne čerke v njih pisavi. Brati madjarske besede po sami pisavi je smešno; ne manj nevkretno je, ako časnikar madjarsko besedo po domače — pa napačno zapiše. Bistvo madjarske čerkovske izreke je to-le: Cz je naš c; Cs naš é; dš=dž; s=s; sz=s; zs=z; ly=lj; ny=nj; ty=tj; (mehko, jezik pritiskaje na nebo, ne na zobe); gy ni ne dj, ne dž, in ne gj, ampak nekako v sredi med temi (izreci dj tako, da se s sredo jezika dotakneš néba, ne pa s koncem jezika zób). Ta poslednji glas je naj težji za tuje in se da naučiti le na posluš in z vajo. Professor Bányi je bil grozno hud, če je Besedo „Magyar“ kdo izrekel „Mažar“ in je marsikteremu dijaku sam pripravljal usta, kako jih naj nastavi, da bode to besedo izrekel. Glasnice z naglasno se zatezajo v eni sapi saj tako, kakor da bi dve enaki stali zaporedoma, če ne še bolj; samo da se é izreka skor

na naš é in ne kakor hervaški é. Glasnice brez nagla-ake se izgovarjajo silo naglo in menj z odpertimi usti, z navdarki pa jasno in z odpertimi usti.

Beri n. pr. Andrásy = Andrási (Andrejevič); Madarász = Madarás (tičar); macska = mačka; Pécs = Péč (Pečuh); Szakolcza = Sakolca (Skalica); Szent-György = Sent-Djördj (gy po prednji razlagi); Mihály = Mihálj (Michael); nagy = nadj (en sam zlog, velik); Simónyi = Simónji; császárság = čaasaaršaag (cesarstvo); Bécs = Béeč (Dunaj); Orosz biradolom = Oros biradolom (naglo v eni sapi, ruska država).

— **Cenljivo spoznanje.** (Izročeno.) — Prostomavtar Blunčli piše v svojem državnem pravu to-le: „Učitelji (pripravniki) v pripravnih šolah so preobloženi z vednostmi, ki jih v ljudskih šolah ne potrebujejo, in bč jih tudi rabiti ne smeli. S tem se zbuja v njih neka učena terma, ki v ljudski šoli ni na pravem kraju. Šola zgubi po tem to, na čemur vse stoji, svojo priprostost in npravno zdravje, in zajde v neki prenapet stan. Veliko učiteljev je, ki so nezadovoljni s svojim poštenim, pa ponaturno omejenim poklicem, še celo zapeljani so, da se kot začetnike nove kulture (omike) in družbe štejejo. Pretehtna skušnja uči, da v mnogih državah velik del novozraslih učiteljev sovražno dela zoper cerkev in državo že očitno, še bolj pa na skrivnem, in razširja med ljudstvom neko nikavno (tajivno, uporno) in puntarsko gibanje. Te skušnje ne smé lahkomisljeno prezreti novošegna država, ker tla, na katerih stoji, se povsod natiroma podkopujejo.“

V Ribnici, 24. rožnika. — Naš milostljivi škof bodo 13. julija 1873 našo novo farno cerkev z velikim altarjem vred slovesno posvetili, in drugi dan zakrament sv. birmе delili. — S tim se povabijo omenjeni dan v Ribnico tudi čč. gg. duhovni, kateri želijo se te redke svečanosti vdeležiti.

Iz Notranjskega, 20. rožn. — 18. dan t. m. smo pokopali na pokopališi sv. Janeza Kerst., po domače v Štivanu, v č. gosp. Andreja Križaja, duhovnega v pokoji. Mnoge leta bila sva dobra prijatla, in menim, da njegovim součencem in drugim znancem pokojnega vstrežem, ako nekoliko popišem predrazega mi ranjcega prijatla.

Rojen v Matenji vasi 1816, je bil l. 1842 posvečen. Pastiroval je v Černem verhu, v Vremah, v Senožečah, in poslednjič kot nasamnik v Orehku.

Da je bil izversten duhoven, pričevati mu morem z lastno skušnjo in pričevalo mu je vdeleževanje pri pogrebu.

V ponedeljek, 18. t. m., sem bil namenjen ga obiskati. Najdem ga na mertvaškem odru. Zjutraj je še po navadnem zajterku svojim naročeval: naj ne zgrešijo mene mem gredočega, da ga obišem; vedil je, da me isti dan pot memo pelje.

Tedaj slednja želja bila je, me še viditi, ki sva bila sklenjena v duhu.

20. dan t. m. je bil pogreb.

Došlo je 12 duhovnov iz domače in sosednje dekanije, ter mnogo ljudstva, tudi iz sosednje duhovnije Orehka, kjer je pokojni zadnje čase deloval.

Po navadnih duhovskih opravilih so v. č. gosp. dekan Postonjski izverstno govorili, kaj je ranji bil in kakšen spomin je zapustil, kateri je postavljen na gomilo njegovo, ne iz Kamna, ampak iz besed in del pokojnega, namreč: Poterpi ter skerbi za zveličanje svoje duše. Bil je pa v vsi resnici g. Andrej mož čudovite poterpežljivosti.

Nekaj lét že je vedno hiral na bolniški postelji; ali kolikorkrat sem ga obiskal, našel sem ga veselega,

ter me je vaikdar razveselil s besedami: „Kar Bog hoče, naj se z mano zgodi“. Imel sem v njem zerkalo, kadar me je kaka nevolja premagovala. Upam, da že počiva od svojega truda; narék mertvašniški: „Blagor jim, kateri v Gospodu spijo“; se nad njim spolnuje. Pa ko bi še kaj potreboval, ga dragi součenci, katerih se je posebno rad spominjal, pozabili ne bodo. Hvala serčna vsim vs. čč. gospodom, ki so ga spremili k večnemu pokoju! Tistim pa, ki že leta delajo na to, da bi duhovstvo ob veljavo spravili pri vernem ljudstvu, bi želel, naj bi bili vidili, kako miloserčno čuti ono ljudstvo, kaj mu je duhoven. — Naj počiva v miru g. Andrej! —

Od sv. Ivana na Pivki. (Ker je že v dop. iz Notranjskega popisano o r. g. Križaju, toraj tukaj le to pustimo, kar ni v unem povedano. Vr.) Bil je rajni g. Andrej izversten izgled poterpežljivosti, kajti svoje dolžnosti je s veliko težavo spolnoval in bil je večjidel življenja „terpin“ v pravem pomenu. Ko je še v Orehek pastiroval, moral ga je cerkvenec v cerkev in k altarku spremljevati in podpirati, k bolnikom so ga na majhnem vozičku vozili itd. Kadar je bil pa popolnoma obnemogel in ga je mertud pred petimi leti na bolniško posteljo položil; je bil ves v božjo voljo vdan in nikoli ni bilo slišati, da bi se bil kaj čez svojo bolniško posteljo pritožil; temuč rekel je le, da mu je njegova postelja čedalje slajša. — Bil je pa tudi pošten narodnjak, ker dasiravno na bolniški postelji, interesiral se je še vedno za našo domačo stvar in je tudi pri svoji pičli pokojnini slovenske novine z naročnino podpiral.

Od sv. Martina na Paki, 10. rožnika. Žalostni prigodek se je v tukajšnji okolici pretekli teden naključil. Kerčmar in posestnik Fr. Bizjak je v strašni steklinski bolezni na naglem umrl. Pokojni je bil pred štirimi tedni od svojega lastnega psa na levo roko vgriznjen, ktereга je hotel, ker je bil bolan, z zdravili zaliti. V jezi dá drugi dan psa vstreliti in od bližnjega živinozdravnika znotraj preiskati, in ta je psa za zdravega spoznal; rano na svoji roki pa je dal pokojni ranocelniku na naglem ozdravit, ne da bi jo bil izžgal.

27. dan potem, t. j. na binkoštno nedeljo, začne pokojnega že nekoliko po levi roki tergati, še hujše v ponedeljek, ter se razširi bolenje po celem životu; zvečer se dá s ss. zakramenti previditi, na binkoštni vtorek, poslednji dan svojega življenja, naredi zjutraj vpričo 3 mož poslednjo oporoko, in potem celi dan toži nad strašnim vrenjem kervi in nad znotranjimi bolečinami.

Po solnčnem zahodu tistega dné pa so se že vidile prikazni stekline: strah pred vodo in lučjo, kerč in cukanje, sline itd. Očitna pohvala toraj našemu verlemu, častivrednemu gosp. kaplanu F. J., kateri so tisti trenutek ljudi od bolnika spravili in njega zaperli, ključ pa potem obč. predstojniku izročili, da se vendar nobena druga nesreča ni prigodila, ker je rajni že popred sam rekel, ko bi on tako zaveden ne bil, da bi že bil vse ogrizel. — Ob 11. uri zvečer pokojni po velikem vpitju in razbijanju pade in ležé na tléh umre, zapustivši žalostno ženo in troje čisto malih otrok. —

Ta žalostna prigodba naj služi v poduk, da se varujete psov kolikor mogoče, in če pes pri hiši zbolí, dajte ga berž konjederu, ne pa da bi ga sami z zdravili zalivali. (Slov. Gosp.)

Iz Idrije, 21 rožn. (Pervo sv. Obhajilo v god sv. Alojzija.) Veselo je slišati, kadar mladina lepo napreduje v petji, godbi in v vsih naukih, kar je potreba za človeški posel; še vse bolj veselo pa jo je viditi prav pobožno pri svetih opravilih. Pri nas v Idriji je bilo danes vse nekako spremenjeno po cerkvi, kratkočasno in veselo pri sv. maši. Ob osmih pripeljali so gg. uči-

teljic in učiteljice mladenčice in deklice v cerkev. Milo je bilo gledati to nedolžnost, deklice v belih oblačilih in z venci na glavi. Kako dobro je za te deklice, dokler so pod pokoršino skerbni staršev in vestnih učiteljic! Pa kako se lahko spridijo, kadar pridejo spod pokoršine in nadzorstva in začno tu pa tam pohajati in zijale prodajati! Oh, sv. Alojzij, prosí Boga, da bi te otročiče v nedolžnosti ohranil!

Ko so prišli z lepo okinčano šolsko zastavo v cerkev, je šolski gospod vodja spred altarja nagovoril otročiče in jim pojasnil, kako vesel in presrečen je ta dan za nje, ko bodo prvič pristopili k Božji mizi in se s svojim Zveličarjem sklenili; v kako živem spominu naj ta dan ohranijo in se sv. Alojziju priporočajo, da naj jim bo pri Bogu varh in besednik. Pri naslednji sv. maši je sama mladina pela, ki bode gotovo tudi v tem zmiraj bolj napredovala. Naj lepši trenutek je bil, kadar so bili mali obhajani in so z živo vero in gorečo ljubeznijo poživili se z angelskim Kruhóm. Blagor jim, ako ga bojo v življenji vredno in radi prejemali! Pri nas je lepa navada že od nekdaj, da ravno ta dan se mladina pripravi k prvemu sv. Obhajilu, ter si ga toliko bolj v spominu ohrani, ker do svojega šolskega pomočnika sv. Alojzija vsa nespridena mladina po katoliškem svetu naj slajše veselje ima, in toraj ta prelepi praznik pripomore, da se še bolj skerbno pripravljajo na nar bolj srečni dan svojega življenja. Tudi odrašeni smo se razveseljeni in v dobrem poterjeni od tega prečastitljivega opravila domu podali.

Iz Gradca naznanja gosp. Mih. Herman, da sprejme poslanstvo kmeških občin ptujskega, ormuškega, šentlenarškega, rogaškega, šmarškega, ljuimerskega in gornje-radgonskega okraja. Sklicuje se na svojo 12 letno očitno in pošteno delanje za slovensko ljudstvo, in priterja programu avstrijske „pravne stranke“, ker povdarja enako pravico za vse in narodnemu programu Slovencev ni nasproten.

Venec

na gomilo ranjcemu kanoniku

Janezu Kerstniku Novak-u,

nepozabljivemu vodju, očetu semenškemu,

Je kresni dan mi sladkega spomina; —
Od nekdanj serce razveseljevale
Večernice so zlato-svetle, zale,
Katere vžiga gora in dolina.

Blišči se kresov tretjič dol, planina;
Otožen sem, mi pesmi so zastale, —
Ker tebe, oče blagi, vredni hvale,
Zastonj o gôdu išče želja sina.

Objema davno hladna te gomila. —
Z menoj po tebi milo dom žaluje,
Žaluje serc hvaležnih brez števila.

Edino nada tugo razvedruje:
Ljubezen bode kmalu nas združila
Na veke gôri, kjer britkost miruje.

24. rožnika 1873.

J. Z.

Razgled po svetu.

Avstrijsko. Misli se, da vlada zato tako dolgo ne razpiše volitev v državni zbor, ker so „bankroti“ na borzah zaupanje do vstavovercev tako pretresli, da uni stranki ni pričakovati vgodnih izvolitev. Toda ta reč, ko bi bila tudi resnična, bi javljne kaj pomagala, ker nasledki unih sleparstev se še zmiraj razodevajo in kolikor delj, toliko bolj se bode kazalo in prepričevalo, da vstavoverci Avstriji niso srečna zvezda. Ravno te dni je „Vaterland“ naznanoval, da nar večje število vstavoverških poslancev v spodnji zbornici je bilo vdeleženih na borzah in celo vodnikov pri mnozih takih napravah. Federalisti pa z vso svojo stranko so brez graje v tem oziru. To mora vendar vsakemu previdnemu človeku oči odpirati. —

Celó „Neue Presse“ mora skremžena spoznati, da avstrijska pravna stranka ne le po Českem, ampak tudi po nemških deželah močno napredva. Čudo bi ne bilo, ako bi si narodi mreno z oči odergnili in že enkrat spoznali, da sedanji liberalizem je nesreča za dinastije in narode. —

Preganjanje cerkvenih redov, enega glavnih stebrov sv. cerkve, so pričeli zakleti sovražniki v sercu in v udih. V Rimu so laški poslanci ravno sprejeli postavbo zoper redovne hiše velikih prednikov, ki ohranijo zvezo med Rimom in vesoljnim svetom. Prus z drugo Nemčijo gre zmiraj dalje v preganjanji in rad bi katoličanstvo od Rima odtergal in napravil tako imenovano „narodno“, to je razkolniško ali šizmatičsko cerkev, ktera bi bila čisto v državini sužnosti. Poslednji čas je nemški „bundesrat“ tudi oo. redemtoriste vtaknil med take, ki se jim očita, da so v sorodu s jezuiti po svojih cerkvenih pravilih. Samo iz Parskega bodo mavtarji čez mejo zagnali kacic 70 nedolžnih mož, ki so svojo mladost, svojo moč in učenost darovali svoji domovini. Zvižaja je tenko napredena in osnovana; ko bi le ne bilo Močnejega, ki poznanaklepe hudobije in jih v nič deva! —

Laško. Liberalno gospodarstvo. Slišalo se je včas, kako bolj ceno in z manjšimi davki se gospodari, ako je več dežel zedinjenih, kakor zdaj na Nemškem, na Laškem. Če ste jim verjeli, ali jim zdaj še verjamete? Poslušajte, kaj „Unità“ o Laškem pripoveduje! Laška zbornica, ki je malokrat v tolikem številu skupaj, da bi bila zmožna za glasovanje, je 18. rožnika brez pretresovanja, še brez branja poterdila letošnje splošnje stroške, ki znašajo „tisoč pet sto dva in petdeset milijonov, šestdeset tisoč devet sto in osemnajst lir.“ To je prestrašno število. Ko je bila Italija še razdeljena v sedmero držav s sedmerimi vladarji, sedmerimi dvorovi, sedmerimi stoljnicami, sedmerimi vojname, se za vse skupaj ni izdalo pet sto milijonov na leto. To je Marko Minghetti sam poterdil. — Od kod se bo to vzelo? Kvintino Sella sam je strahu prepaden in bi jo rad upihnil, ako bi se dalo. Lanza in Sella zdaj sama vidita, koliko hudo sta Italiji in Italijanom na vrat nakopala in rada bi se umaknila, ako bi z lepo mogla zgubiti se. — Lahko je „liberalnim“ in „brezverskim“ časnikom hvaliti „novo svobodo“, ko bi le res kje bila drugej, kakor v prostosti legati, širokoustno s praznoto bahati se, vero, cerkev in svetnike psovati, pa redovnike preganjati. Toliko tedaj so pomagali vsi cerkveni ropi, taki blagoslov ima krivica in tatvina! „Strašna obsodba za državo, ki mora potrošiti 1,552,000.000 na leto, pa nima drugega razun sterganega papirja! sklepa „Unità“. —

Rimsko. Sv. Oče so bili 16. rožnika sprejeli čez 40 Napolitancev. Stal je Pij IX pred poslanci v popolnem zdravju, s smehljajočim obrazom in z lepimi be-

sedami jih je sprejel. V odgovoru na njih vdanostno pismo je zahvalil „dobre Napolitance za njih stanovitno ljubezen in vdanost do svetega Prestola“. S hvaležnostjo je opomnil na nosilni prestol, ki so ga Napolitanci papežu darovali pred nekaterimi leti, in pristavil je: „Ta sedež je gotovo namerjal na svobodo, katero mora Cerkev imeti, svobodo, o kateri je toliko praznih besed; samore se o njih reči s sv. Avguštinom: *Lupus fremens, lupus tremens, sed semper lupus*. To je: volk tuleč, volk derhteč, ti je zmiraj le volk. Mi še upamo, da bomo imeli pravo svobodo Cerkve, in bom potreboval vašega sedeža.“ Po danem blagoslovu so sv. Oče še nekaj časa z njimi se pogovarjali. Potem so vstali, da bi odšli ter so vzeli v roko palico, ki je bila tam blizu. Ko so to pričujoči vidili, so bili tako žalostni, da se jim je britkost na obrazih razodevala. Papež to zapazijo, in potolažijo jih, rekoč, da ta berglja jim je bila poprej potrebna, da jo pa sedaj še le samo iz previdnosti rabijo, in pri teh besedah jo na stran denejo, tor prav čvrsto gredo brez nje, in tako zapusté pričujoče, vse razveseljene zavolj dobrovoljnosti, ki so jo sv. Oče skazali namestovalcem katoliškega Neapeljina 16. rožnika. 1873. — To pripoveduje „Liberta cattol.“ napolitanska. —

V dan osemindvajsetletnice svojega papeštva so sv. Oče sprejeli 200 družnikov iz družbe katoliške mladine in bila je pričujoča tudi kraljica španjska Izabela s svojimi hčerami, več kardinalov in prelatov, in drugi. Sv. Oče so pohvalili mladenško družbo ter opomnili, da za moč zoper sovražnike je treba moliti in prejemati sv. zakramente, kateri so stebri keršanskega poslopja. Omenili so ob kratkem moč vsacega zakramenta, in resnobno so grajali civilni zakon. Zaterdili so potem, da ni mogoče nobene zveze med lučjo in temo. Nesrečna Izabela je bila vsa v solzah med tem govorom, in sv. Oče so vošilo izrekli, da bi doživela konec vsega hudega svoje domovine. —

Španjsko. Na Španjskem je vedna zmešnjava in menjava ministrov. Pi y Margal je v Madridu dobil samooblastno ali diktatorsko moč, ako ministerstvo na cedilo pride. Toda na cedilu niso samo kortezi (velikavši) in vlada, na cedilu je vsa uboga Španija, kateri liberalni nejeverniki ne pusté do pokoja priti. V Barceloni n. pr. so rovarji dopustili procesijo sv. R. Telesa, pa le da so pohujšanje še strašnejše napravili. Božjeropni republikanski prostovoljci so dve cerkvi spremenili v plesiši, orglje in druge cerkvene so tim zverinjam morale pomagati za njih neznanske bogoskrunstva. Veliki njih stotnik in mestni poglavar sta bila pričujoča. „Unità“ pristavlja, da podobne strahovitosti se godé tudi drugod po Španjski... No, brezverci! le pohvalite zopet pridne španjske republikance.

Razne novice. V Francoskem narodnem shodu se vladna stran množi dan na dan. To se je vidilo pri glasovanji za to, da naj se rudečkar Ranc pred sodnijo kliče, ker se je vdeležil gnjusob pariške komune. Vladna stran je svetovala preiskavo, ktera se je sklenila s 485 zoper 137 glasov. Ranc pa, ko je to zvedl, je pobegnul. Rudečkarji niso tako koražni na odgovor iti za svoje hudodeistvo, kakor pa moriti ljudi in hiše požigati.

Liberalna laška „Reforma“ je poštevata, da v rimskih samostanih je 700 do 800.000 zvezkov in 307.945 rokopisov. In vendar se mnihom očita, da lenobo pasejo! Koliko rokopisov bojo neki ljubljanski Tagblattarji zapustili, ki se za tako inteligentne štejejo? — V Dancku na Pruskem je huda kolera, tudi v Trevisi na Laškem se je prikazala. Enako je huda kolera v Kentuki in Našvilli v Ameriki. Ta „Krach“ utegne še huji biti, kot je denarni. To gre tudi naj teršemu za nohte,

ako se spomni, da v malo minutah je lahko zdrav in pa že pred večnim Sodnikom. —

Volitve v srenjski zastop v Elzasu so pokazale, da Prus z vso svojo neusmiljenostjo ne more zatreti občutkov za francosko domovino. Skoraj povsod so se volitve izšle po željah francoske stranke. — Umerl je francoski poslanec Brousse kakor prostomišljak, to je kakor pogan. Oddelek oklepnikov in poslanstvo iz narodnega zbora je prišlo k pogrebu umerlega. Ko so se imele opravila pričeti, je zborni podpredsednik Goulard nadzornika „pompe funebreškega“ poprašal, v katero cerkev bodo merliča nesli? Odgovor je bil: „Naravnost na pokopališče“. Na to poslanstvo (saj velik del) in vojaštvo odide, in samo kacic 80 prostomišljakov je šlo za merličem ter so še tam delali nekoliko rogovilstva. Da sta se tukaj vlada in vojaštvo pokazala katoliška in nista hotla očitno ko pogan umerlemu zadnje časti skazovati, to je zbódló tudi „Slov. Narod“ v njegovo „liberalno“ serce, in pravi, da je vlada naredila „klerikalno demonstracijo“ in prestopila s tem postavno došlo, da morajo vojaki spremiti vsacega poslanca k pokopu in nad grobom trikrat vstreliti. Precej na to je „Narod“ pohvalil božje pota tako-le: „Čez 200 poslancev narodne skupščine bode zopet romalo v Paray-le-Monial. Ako se da blagostanjé države z romanjem doseči, bo Francoska v kratkem najsrečnejša dežela na svetu“. — Lepa hvala za tako odkritoserčnost! Ako se časniska velikost dá s šipanjem božjih potov doseči, bode „Narod“ v kratkem **Golija** na Slovenskem. —

Te dni so bili v Rimu mašniki posvečeni trije bulgarski mladenči; vendar bode bulgarski misijon imel še veliko pomanjkanje duhovnov. Posebno radi bi misijonski oddelek vstanovili v Malko-Ternovem.

Iz Adrianopoljina, 12. rožn. piše ondotni prečast. misijonski prednik o. Toma Brseska, da se napravlja na pot v Rim, ker po smerti svojega vesoljnega prednika Kajsieviča si imajo oo. baziljanci voliti novega prednika. Ko namreč služabniki antikristovi napadajo redovne naprave, služabniki Kristusovi ne smejo odjenjati, temuč jim morajo nasproti delati in se vojskovati, da se ohrani, kar je moč, dokler se zopet ne povernejo bolji časi za sv. Cerkev.

Poslal jim je bil neimenovan ljubljanski dobrotnik mašni plajš, kterege so bili posebno veseli: Vsi smo se zveselili, pravi, ko smo zagledali tako lepo in tako dobro narejeno mašno obleko. Binkoštno nedeljo so ga imeli v prvo pri sv. maši, ko je bilo opravilo za sv. Očeta Pija IX. V drugo ga bojo imeli v god ss. Petra in Pavla pri jutranjem opravilu, ki bode za omenjenega dobrotnika, velika sv. maša pa bo ta dan za vse dobrotnike bulgarskega misijona na Kranjskem, kakor je bilo tudi lani.

Tagblatt št. 39 očitno hujska in zapeljuje zoper Rim in za odpad od Rima in stavi bravcem v zgled nekaj tisuč švicarskih kalvinarjev, ki so se v Soloturnu derli zoper Rim in katoliško vero, kakor se Tagblattarji v Ljubljani. Nikar se temu ne čudite! „obrita svinja“ tako ne zná družega kakor riti in tergati!

Za Celejsko okrožje kmetiških občin je pravna stranka postavila kandidata p. n. gosp. kanonika Fr. Kosarja.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta. V spomin sedemindvajsetletnice Pijevega papeštva tri osebe 3 gl.: za spreobrnjenje terdovratnih grešnikov. —

Za Kalvarijo in cerkev sv. Jožefa. M. A. 2 gl. (za vsako enega.) Gosp. fajm. Jožef Jerič 2 gl. —

Za afrikanski misijon. Iz Dolenje vasi pri Ribnici 2. gl.